

ZAMONAVIY TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI

Xaydarova Karomatxon Maxamatjonovna
Marhamat tumani 3-sonli umumiy
o’rta ta’lim maktabi boshlang’ich sinf,
birinchi toifali o’qituvchi

Annotasiya: Ushbu maqola bugungi zamonaviy ta’lim jarayonining sifati, tarkibidagi umumiy va xususiy jihatlarni, ularning o’zaro bir-birini to’ldirishi va boyitib borishi muhim masalalardan hisoblanadi. Shu – nuqtai nazardan kelib chiqib, boshlang’ich ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan va interfaol metodlardan foydalanishning ahamiyati asoslab berishga oid fikrlar bayon etilgan

Kalit so’zlar: Interfaol metodlar, Interfaollik, “Klaster”, “BBB”, “Aqliy hujum”, “FSMU”, “Bumerang”, “Muloqat treningi”, “Blits- o’yin”, “Dumaloq stol”, “Zanjir”, “Munozara”, “Akvarium”, “Charxpalak”

Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot bosqichi ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning keng qo’llanilayotganligi bilan xarakterlanadi. Uzoq yillar foydalanilgan o’qitish texnologiyasidagi bir xillik, ta’lim jarayonida o’qituvchi gegemonligi, o’qituvchi tomonidan fanni tayyor, ortiqcha mushohada qilmasdan ham qabul qilinadigan darajaga keltirib o’quvchiga taqdim etishga urinish o’quvchilarning faolligini pasaytirib, ularda ijodiy fikrlash malakasi shakllanishiga to’sqinlik qila boshlagan edi. Shuning uchun ham ta’lim jarayoniga o’quvchini o’qitadigan emas, balki uni o’qishga, bilim olishga o’rgatadigan interfaol usullarni qo’llashga urinish kuchaydi.

Interfaol metodlar – o’quvchilarning o’zaro muloqati va o’zaro ta’siri natijasida dars jarayonini amalga oshiruvchi usullar yig’indisidir. “Interaktiv” tushunchasi inglizcha so’zdan olingan bo’lib, inter – bu “o’zaro”, akt – “harakat, ta’sir, faollik” ma’nolarini bildiradi. Interfaol metodlar orqali tashkil etilgan darslar o’quvchilarni ijodiy fikrlashga, olingan axborotlarni faollikda hal etishga, masalalar yechimini topishga, hamkorlikda ish yuritishga, fikrlarini yozma yoki og’zaki bayon etishga chorlaydi.

Interfaollik – o’qituvchi va o’quvchilar faoliyatida sodir bo’ladi. Boshlang’ich ta’limda interfaol metodlardan foydalanishning bosh maqsadi ta’lim jarayoni uchun qulay sharoit va vaziyatlar yaratish orqali o’quvchilarning ijodiy, faol, erkin fikrlashi uchun muhit yaratib berishdan iboratdir. Boshlang’ich ta’limda interfaol metodlarni qo’llashda o’qituvchining o’rni beqiyosdir. O’qituvchi interfaol metodlarni tanlashda quyidagilarga e’tibor qaratish lozim:

- o’qitish usullarining chambarchas bog’liq bo’lishiga;
- maqsadga erishishda o’qituvchi va o’quvchi o’z aksini topishi shart ekanligiga;
- o’quvchilarning individual psixologik xususiyatlariga;
- berilayotgan ma’lumotlarning izchilligiga va tizimligiga.

Hozirgi kunda boshlang’ich ta’limda keng qo’llanilayotgan interfaol metodlar ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Bular: “Klaster”, “BBB”, “Aqliy hujum”, “FSMU”, “Bumerang”, “Muloqat treningi”, “Blits- o’yin”, “Dumaloq stol”, “Zanjir”, “Munozara”, “Akvarium”, “Charxpalak” va kichik guruhlarda ishlash metodlaridir.

Boshlang’ich ta’limda ushbu metodlar qo’llanilganda:

- muayyan nazariy bilimlarni puxta o’zlashtirilishiga;
- vaqtdan unumli foydalanishiga;
- o’quvchining erkin fikrlashi shakllanishiga;

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

- dars jarayonida o’quvchilarning faol ishtirok etishiga;
- o’zgalar fikrini tinglay olishiga;
- bildirilgan fikrlardan xulosa chiqarish ko’nikmasi shakllanishiga olib keladi.

Shunday qilib boshlang’ich ta’limda interfaol metodlarni qo’llashda o’qituvchi ta’lim jarayonining boshqaruvchisi vazifasida bo’lib, bunda boshqaruv maqsadi ta’limning ob’ekti va sub’ekti sifatida o’quvchiga yo’naltiriladi. Demak, interfaol metodlar ta’lim mazmuni, usul, shakl va vositalar asosida yuzaga keladi.

Boshlang’ich ta’limda interfaol metodlar yana shunisi bilan ahamiyatli, o’qituvchi o’quvchining fikrini, javobini hech qachon keskin rad etmaydi, faqat vaqti bilan to’g’ri xulosani aytib ketadi. Natijada o’quvchi xatosini o’zi tushunib yetadi. Bu esa ularni tushkunlikka tushish, fikrlashda tormozlanish kabi xatolarni oldini oladi. Interfaol metodlar o’qituvchi va o’quvchi o’rtasidagi o’zaro hurmatga asoslanadi. O’qituvchi qanday bo’lmasin o’quvchining fikrini tinglaydi va hurmat bilan qarashini bildiradi. Shu bilan o’quvchilarni bir-birini tinglashga o’rgatadi. Qo’shimchalar “sizning fikringizga qo’shilgan holda qo’shimcha qilamiz”, “bizning ham ba’zi fikrlarimiz bor” kabi so’zlar orqali bildiriladi. Bunday tarzda tashkil etilgan darsda o’quvchi o’zini hurmat qilinayotganini sezadi. Bunday sharoitda hech qanday taziqsiz yerkin fikrlay boshlaydi va uni ochiq bayon yeta oladi. Shu bilan birgalikda u boshqalarni hurmat qilishga o’rganadi.

Boshlang’ich ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, interfaol metodlarni qo’llab dars o’tish bugungi kun ta’limining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki, ta’lim jarayoniga qo’yilayotgan asosiy talablardan biri an’anaviylikdan ya’ni bir xillikdan chekinib, har bir darsimizda har xil usullardan foydalanib o’tishni taqozo etadi. Dars jarayonida interfaol metodlardan foydalanish orqali o’quvchilarga berilayotgan ta’lim sifati yanada oshadi.

Biz boshlang’ich ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishda quyidagilarga e’tibor qaratishimiz kerak:

- ❖ o’quvchi shaxsining rivojlanishiga;
- ❖ ta’limga oid me’yoriy xujjatlarga;
- ❖ mustaqil mutolaa qilishiga;
- ❖ o’qish asosida bilim olishiga;
- ❖ o’z-o’zini anglab yetishiga;
- ❖ o’z kuchi va imkoniyatlariga ishonch bilan qarashiga;
- ❖ o’z burchiga mas’uliyat bilan yondashishiga;
- ❖ o’zi va o’zgalar mehnatining qadriga yetishiga;
- ❖ mustaqil fikrlay olishiga;
- ❖ o’z faoliyatini mustaqil tashkil eta olishiga;
- ❖ o’z oldiga maqsad qo’ya olishiga;
- ❖ o’quv mehnatiga o’zida hohish-istak uyg’ota olishiga;
- ❖ har qanday vaziyatda faollik ko’rsata olishiga;
- ❖ tezkor fikrlay olishiga;
- ❖ manbalardan unumli foydalanishiga;
- ❖ boshqalar fikrini hurmat qilishiga;
- ❖ O’quvchilar dunyoqarashiga;
- ❖ ma’lumotlarni esda saqlab qolishiga.

Interfaol metodlarning bosh maqsadi o’quv jarayoni uchun eng qulay vaziyat yaratish orqali o’quvchining faol hamda erkin fikr yuritishga muhit yaratishdir. Interfaol metodlar asosida o’tgan darsni tashkil etish shunday kechadiki, ushbu jarayonda o’quvchi chetda qolmaydi, ya’ni bilgan, o’ylagan fikr va javoblarini ochiq oydin bildirish imkoniyatiga ega bo’ladilar.

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

Xulosa o’rnida shuni aytish kerakki, zamonaviy ta’limda ,xususan boshlang’ich ta’limda o’quvchilarni bilim olishlari bilan birgalikda ularni erkin va mustaqil fikrlashga o’rgatish talab qilinmoqda. Zero, bilimga va mustaqil fikrga ega bo’lgan yoshlardan yomonlik chiqmaydi, ularda o’zgalarga nisbatan hurmat paydo bo’ladi, vatanni sevadi, ona tabiatga ongli munosabatda bo’ladi va kelajakka umid bilan qaraydi. Ushbu fazilatlarini o’quvchilarda tarkib toptirishda interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Padaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – T.: 2008. “Iste’dod” jamg’armasi. 113-b.
2. Yusupova Sh. Integratsiyali darslar tashkil qilish metodikasi.-T. Andijon.2007.
3. G’ulomov A. Ona tili o’qitish tamoyillari va metodlari: Ona tili o’qituvchilari uchun uslubiy qo’llanma.-T., O’qituvchi, 1992, 71-b.
4. Husanboyeva Q. Ta’limning zamonaviy texnologiyalari va mustaqil fikrlash.Til va adabiyot ta’limi 2003 – yil № 3. 7 – 8 – bet.
5. Jalilovna, M. M.(2024). Shaxsga yo’naltirilgan ta’lim modelini amalga oshirish uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari. ijtimoiy fanlarda innovatsiya onlayn ilmiy jurnali, 4(2), 130-133.